

POROČILO O STANJU NA PODROČJU KRŠITEV PRAVIC INTELKTUALNE LASTNINE ZA LETO 2020

Zakaj so pravice intelektualne lastnine pomembne,
kršitve pravic intelektualne lastnine ter boj proti
ponarejanju in piratstvu

POVZETEK

Junij 2020

Predgovor

Že več let so na voljo dokazi, da kazniva dejanja kršitve pravic intelektualne lastnine niso brez žrtev, še dodatno pa jih krepí to najnovejše poročilo o stanju, v katerem so omenjene nekatere ključne raziskave, ki jih je prek opazovalnega urada opravil urad EUIPO.

V tem poročilu je poudarjen pomen pravic intelektualne lastnine za gospodarstvo EU in s tem tudi za kakršno koli okrevanje po krizi zaradi COVID-19, ki je zaznamovala prvo polovico leta 2020 in bi lahko imela dolgotrajne učinke.

Ena od študij o kršitvah pravic intelektualne lastnine, izvedena skupaj z Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj, zajema področje ponarejenih zdravil, ki je gotovo ena najbolj brezobzirnih dejavnosti ponarejanja. To je bilo izhodišče, da se še jasneje izpostavijo grožnje javnosti.

Ponarejena zdravila, otroške igrače in kozmetika so le nekatera od problematičnih področij, vendar obstajajo skrite nevarnosti, ki veljajo za vsa kazniva dejanja kršitve pravic intelektualne lastnine, ki presegajo izpodrivanje delovnih mest v zakonitih panogah in oškodovanje javnih prihodkov.

Kazniva dejanja kršitve pravic intelektualne lastnine so za storilce očitno dejavnost z razmeroma nizkim tveganjem, s katero podpirajo druge vrste organiziranega kriminala. V skupnem poročilu, pripravljene z Europolom, so predstavljene študije primerov, ki kažejo povezave s pranjem denarja, ponarejanjem dokumentov, kibernetško kriminaliteto, finančnimi goljufijami ter proizvodnjo in preprodajo drog.

Vse bolj jasno je, da oškodovanje zdravja in varnosti potrošnikov in okolja ter povezave med kaznivimi dejanji kršitve pravic intelektualne lastnine in drugimi vrstami kaznivih dejanj zahtevajo nujno in usklajeno mednarodno ukrepanje.

Celotna družba je žrtev kaznivih dejanj kršitve pravic intelektualne lastnine in to poročilo še enkrat poudarja potrebo, da uveljavljanje intelektualne lastnine znova postane ena od prednostnih nalog EU v boju proti organiziranemu kriminalu.

Christian Archambeau

Izvršni direktor urada EUIPO

Povzetek

To poročilo obravnava izsledke raziskave, ki jo Urad Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO) izvaja zadnjih nekaj let s pomočjo Evropskega opazovalnega urada za kršitve pravic intelektualne lastnine (opazovalni urad), in sicer glede obsega, področja in posledic (tako gospodarskih kot negospodarskih) kršitev pravic intelektualne lastnine v EU. V njem so predstavljeni in obravnavani dokazi o ekonomski vrednosti pravic intelektualne lastnine v gospodarstvu EU, obseg izkoriščanja te vrednosti, mehanizmi za ugotavljanje kršitev, ki se uporabljajo za določitev te vrednosti, in ukrepi, sprejeti kot odziv na te izzive. Poudarjena je tudi vključenost skupin organiziranega kriminala na podlagi primerov, ki jih je preiskoval Europol (Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj).

V študiji, ki je bila leta 2019 izvedena v partnerstvu z Evropskim patentnim uradom (EPO), je urad EUIPO ugotovil, da sektorji, v katerih se intenzivno uporabljajo pravice intelektualne lastnine, h gospodarstvu EU skupaj prispevajo približno 45 % BDP in 29 % zaposlitev (ter dodatnih 10 % v sektorjih, ki zagotavljajo blago in storitve panogam, v katerih se pravice intelektualne lastnine intenzivno uporabljajo). Ti sektorji predstavljajo najpomembnejši del trgovine EU z ostalim svetom in ustvarjajo 96 % izvoza blaga iz EU. Svojim zaposlenim zagotavljajo 47 % višje plače kot drugi sektorji. Panoge, v katerih se pravice intelektualne lastnine intenzivno uporabljajo, so očitno bolje prestale finančno krizo kot drugi deli gospodarstva, kar kaže njihov večji delež delovnih mest in BDP v primerjavi s prejšnjo študijo iz leta 2016. Na ravni posameznih podjetij je študija o hitro rastočih malih in srednjih podjetjih (MSP), objavljena v letu 2019 in prav tako pripravljena v sodelovanju z Evropskim patentnim uradom, pokazala, da so mala in srednja podjetja, ki so uporabljala pravice intelektualne lastnine, v naslednjih letih imela večje možnosti za rast kot druga podjetja.

Ker so pravice intelektualne lastnine povezane z visoko vrednostjo, so njihove kršitve donosna kriminalna dejavnost z razmeroma nizko stopnjo tveganja v smislu, da bi bili lahko storilci odkriti in v takem primeru tudi kaznovani. Skupine organiziranega kriminala so močno vpletene v ponarejanje in piratstvo, kazniva dejanja kršitve pravic intelektualne lastnine pa so pogosto povezana z drugimi vrstami kaznivih dejanj, kot so pranje denarja, trgovina z ljudmi in občasno tudi prisilno delo, kot je dokumentirano v dveh skupnih poročilih Europol in urada EUIPO, v *Oceni ogroženosti zaradi kaznivih dejanj kršitve pravic intelektualne lastnine za leto 2019* (v kateri je bil celo sporočen primer v EU s povezavami s teroristično organizacijo) ter v poročilu o vključenosti skupin organiziranega kriminala v različne kriminalne dejavnosti, objavljenem junija 2020. Način delovanja skupin organiziranega kriminala postaja vse bolj zapleten, saj se tehnologija in distribucijski kanali razvijajo v tesni povezavi z naborom izdelkov, ki se ponarejajo.

Poslovni modeli ponarejevalcev temeljijo predvsem na uporabi interneta za distribucijo ponarejenih izdelkov ter za spodbujanje distribucije in uporabe nezakonite digitalne vsebine.

Kot kaže študija, ki sta jo opravila urad EUIPO in Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) leta 2019, naj bi ocenjena vrednost kršitve pravic intelektualne lastnine v mednarodni trgovini leta 2016 znašala kar 3,3 % svetovne trgovine. Ponarejeno blago predstavlja približno 6,8 % uvoza v EU oziroma 121 milijard EUR letno. Oba sklopa številka sta bistveno višja od tistih, ki so bile ugotovljene v prejšnji študiji obeh organizacij, objavljeni leta 2016, kar kaže, da je ta problematika v zadnjih letih postala še bolj pereča.

Urad EUIPO je v nizu študij po posameznih panogah ocenil izgubo obsega prodaje zaradi ponarejanja, ki jo je utrpelo 11 panog v EU (neposredno v samih panogah, za katere je bila opravljena analiza, in tudi v njihovih dobavnih verigah). Ta izguba je v obdobju 2013–2017 znašala več kot 83 milijard EUR letno. Hkrati je bilo izgubljenih več kot 671 000 delovnih mest v zakonitih dejavnostih, države članice pa so izgubile 15 milijard EUR davčnih prihodkov na leto.

Kakor je že resna ta gospodarska škoda, pa je škoda za javno zdravje, varnost potrošnikov in okolje zaradi ponarejenega blaga verjetno še bolj pereča posledica. Marca 2020 sta urad EUIPO in organizacija OECD objavila skupno študijo o ponarejenih zdravilih, ki kaže, da se ne ponarejajo le zdravila, ki jih ljudje jemljejo zaradi svojega življenjskega sloga, temveč tudi zdravila za zdravljenje resnih bolezni, vključno z antibiotiki, zdravili za zdravljenje raka in zdravili za bolezni srca, kar ima lahko smrtne posledice za bolnike, ki jemljejo taka zdravila. Potem ko je konec leta 2019 izbruhnila pandemija COVID-19 in se razširila po svetu, so ponarejevalci svojo pozornost usmerili v proizvodnjo lažnih pripomočkov za testiranje, ponarejene osebne zaščitne opreme in, še preden so uradni organi odobrili zdravljenja, ponarejenih zdravil, ki naj bi ozdravila bolezen ⁽¹⁾.

Z analiziranjem podatkov organov za nadzor trga celotne EU je urad EUIPO dokumentiral še druge nevarnosti za zdravje in varnost potrošnikov, ki izhajajo iz ponarejenih izdelkov, kot so igrače, oblačila, električne naprave in drugi proizvodi za široko potrošnjo. Med temi nevarnostmi so izpostavljenost nevarnim kemikalijam in toksinom, ki lahko povzročijo akutno ali dolgotrajno škodo za zdravje, zadušitev, elektrošok, požar in različne vrste poškodb. Nekatere vrste ponaredek, kot so ponarejeni pesticidi, lahko povzročijo škodo kmetom, ki jih nanašajo na svoje pridelke, in potrošnikom, ki take proizvode zaužijejo.

Urad EUIPO je poleg analize dobave ponarejenega blaga in piratskih vsebin proučil tudi povpraševanje, tj. odnos državljanov EU do pravic intelektualne lastnine ter njihovo pripravljenost za nakup blaga in storitev, s katerimi so kršene pravice intelektualne lastnine. Motivi, zaradi katerih se potrošniki odločijo za nakup ponarejenega blaga in nezakonito uporabo avtorsko zaščitene vsebine, so nizke cene, lahka dostopnost in nizka družbena stigmatizacija, povezana s takimi dejanji. Poseben poudarek je na mladih, v letu 2019 pa je bila objavljena posodobljena preglednica kazalnikov o intelektualni lastnini in mladih, ki kaže, da so v primerjavi s prejšnjo izdajo iz leta 2016 mladi v EU manj verjetno uporabljali piratske digitalne vsebine, z nekoliko večjo verjetnostjo pa so kupovali ponarejeno blago.

Urad EUIPO v odgovor na te težnje skupaj z javnimi in zasebnimi partnerji izvaja in podpira številne ukrepe za spopadanje s temi izzivi. Med temi ukrepi so zagotavljanje informacij imetnikom pravic o spreminjajočih se kršitvah; sodelovanje z Europolom o širšem odzivanju na kazniva dejanja kršitve pravic intelektualne lastnine, med drugim z udeležbo v financiranju specializirane enote za kazniva dejanja kršitve pravic intelektualne lastnine v okviru Europol; pomoč pri usposabljanju izvršilnih organov po vsej EU v sodelovanju z agencijama CEPOL (Agencija Evropske unije za usposabljanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj) in Eurojust (Agencija Evropske unije za pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah) ter podpora prizadevanjem Evropske komisije, da se obravnava dobava ponarejenega blaga v tretjih državah. Portal za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine zagotavlja edinstveno platformo imetnikom pravic in izvršilnim organom za varno izmenjavo informacij za nadaljnjo analizo ter za obveščanje o kršitvah s strani tretjih oseb in dejavnostih Evropske komisije na področju kaznivih dejanj kršitve pravic intelektualne lastnine. Urad EUIPO je uvedel tudi delovna področja o novih tehnologijah, ki bi lahko pomembno prispevala v boju proti kršitvam, ter o delu s posredniki, kot so trgi za e-trgovanje, za večjo zaščito intelektualne lastnine v spletnem okolju.

⁽¹⁾ Europol spremlja stanje in je aprila 2020 objavil poročilo z naslovom Virusno trženje - Ponareški, podstandardno blago in kazniva dejanja kršitve pravic intelektualne lastnine v pandemiji COVID-19 (*Viral Marketing - Counterfeits, substandard goods and intellectual property crime in the COVID-19 pandemic*). Na voljo na: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/report_covid_19_-_viral_marketing_counterfeits.pdf.

Na strani izvrševanja Europol, urad OLAF (Evropski urad za boj proti goljufijam) in INTERPOL usklajujejo operacije kazenskega pregona na ravni EU in svetovni ravni, operacije pa izvajajo izvršilni organi v posameznih državah članicah.

Namen dejavnosti izvrševanja je predvsem zmanjšati dobavo blaga in storitev, ki kršijo pravice intelektualne lastnine. Druga plat medalje je povpraševanje. Urad EUIPO si v sodelovanju z državami članicami ter zasebnimi partnerji in partnerji iz civilne družbe prizadeva povečati ozaveščenost državljanov o pomenu intelektualne lastnine in potrebi po njenem spoštovanju, kar počne prek številnih kanalov:

- delovnega področja „Intelektualna lastnina v izobraževanju“, katerega namen je vključiti intelektualno lastnino v šolske učne načrte na vseh ravneh,
- dejavnosti obveščanja, kot so pobuda Ideas Powered ali medijske kampanje, kakršna je kampanja v povezavi z objavo tega poročila, s poudarkom na izobraževanju potrošnikov o nevarnostih ponarejenega blaga,
- zagotavljanjem informacij potrošnikom o razpoložljivosti zakonito dostopne digitalne vsebine prek portala *agorateka*,
- programa AUTHENTICITY, vzpostavitve omrežja evropskih mest, odločenih spodbujati ozaveščenost o pomenu varstva pravic intelektualne lastnine.

POROČILO O STANJU NA PODROČJU
KRŠITEV PRAVIC INTELEKTUALNE
LASTNINE ZA LETO 2020

Zakaj so pravice intelektualne lastnine
pomembne, kršitve pravic intelektualne
lastnine ter boj proti ponarejanju in piratstvu

Junij 2020